

מילין קידין והידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מִי־הֵתָא

חֵתָא

חֵתָא דְאִתְרִייתָא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

עושה רושם - קדושת הצדיק משפיעה גם לאחר הסתלקותו

לעשות עוד ועוד מצוות. וכבר כתב על כך **בספר העיקרים** (מאמר ד פל"ה): כי הדבר שקיבל אי זה שפע או כח עליון, אף על פי שנסתלק ממנו השפע או הכח ההוא, כבר נשאר במקבל ההוא אי זה רושם מהמעלה שהיה בשפע ההוא שקבל ראשונה, ובעבור זה הוא שאמרו רבותינו ז"ל (מגילה כח.) 'והשמותי את מקדשיכם' (ויקרא כו לא), אף כשהן שוממין הן בקדושתן, ואמרו תשמישי קדושה נגנזין וזה בעבור הרושם שנשאר בהם מהדבר האלהי שהיו משכן לו או תשמיש אליו.

קדושת הצדיקים נמשכת לעולם

כדבר הזה קיים בצדיקים המרבים קדושה בעולם שעליהם אמרו (ברכות יח.) 'צדיקים במיתתם קרויים חיים' ויפה כוח הצדיקים להשפיע טובה וברכה לבני ישראל גם לאחר פטירתם, וזהו שמצינו בפטירת הצדיקים לשון 'ויאסף אל עמיו', כי נשמות הצדיקים הקדושים כל הסתלקותם מן העולם הזה הוא רק לעיני בשר, אבל באמת הם נאספים אל בני ישראל ומשגיחים עליהם, ועל זה אמרו חז"ל (תענית ה:) יעקב אבינו לא מת, כאילו הוא חי לעולם וכוחו מסייע תמיד לבני ישראל.

ראיה ברורה לכך מפרשת חיי שרה וכן פרשת ויחי, אשר שתי פרשיות הללו עוסקות בענין סילוקם של צדיקים, והתורה מאריכה לספר כל ענין מיתת שרה אמנו וסדר קבורתה במערת המכפלה, וכן בענין מיתת יעקב אבינו יחודה לכך פרשה שלמה בתורה, כל סדר הנהגתו קודם המיתה וכן סדר המיתה והקבורה, ובכל זאת לא נקראו הפרשות האלו בלשון מיתה אלא חיים - 'חיי שרה' ו'ויחי יעקב', כדי להשמיע שגם מיתתם של צדיקים אינה אלא בגדר חיים.

ועוד כתב **החסד לאברהם ע"ה** סבו של החיד"א ע"ה (מעין ב המשך בעמוד הבא

כשיוצא הצדיק ממוקומו מרגישים בני העיר מה היה להם בזכותו

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה (כח י). פירש רש"י: לא היה צריך לכתוב אלא 'וילך יעקב חרנה', ולמה הזכיר יציאתו. אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה, יצא משם פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה וכן ותצא מן המקום, האמור בנעמי ורות (רות א ז).

בפשטות 'רושם' היינו שמרגישים חסרונו, שבזמן שהוא בעיר אף שהוא הודה הוא זיוה היא הדרה, לא בהכרח מרגישים כל כך את מעלותיו, ולא מודעים לכל ההשפעות והחסדים המגיעים בזכותו, וזאת מחמת ההרגל שנדמה שכל הטוב הזה הנמצא בעיר בזכותו, מגיע בכל מקרה, שהרי אינם יודעים מה היה אילו לא היה כאן את הצדיק. אך כשיוצא משם מתחילים להרגיש ולחוש שכל מה שהיה כאן עד עתה, הכל היה בזכותו של הצדיק, ולכן רק יציאת הצדיק היא שעושה רושם כי אז מבינים שבזכותו יש הוד זיו והדר לעירו.

כל דבר שבקדושה מותיר רושם לאחריו

בכל דבר של קדושה נמשך רשימה מן הקדושה גם לאחר שנעשית מצותו. כפי שמצינו במוצאי שבת קודש שנמשך ממנה רושם לכל השבוע ומיניה מתברכין כל שיטת יומין (זוהר יתרו פח.), שזה עניינה של סעודת מלוה מלכה להמשיך את קדושת השבת לששת ימי המעשה, וכך צריך להיות בכל מצוה שעושים, אחר כל דבר שבקדושה, תורה או תפילה, יש לו לאדם להמשיך ממנה הקדושה שתישאר אצלו רשימה קדושה מהמצוה שעשה, ואז תהיה מצותו בבחינת מצוה גוררת מצוה שמן המצוה שעשה תימשך עליו קדושה

מִילְתָא דְפְּלִיאָה

עליית התפילה דרך מקום המקדש

וְזֶה שְׁעַר הַשָּׁמַיִם (כח יז). ענין קביעות מקום לתפילה מסוגל לעליית התפילות וקבלתם, כי לאו כל אדם ראוי לכך שתהיה תפלתו רצויה ומקובלת במקום, וצריך לעזר וסיוע קדושת המקום הגורם להעלות התפילות, על דרך שנאמר (מלכים א' ח מח-מט) **וְהִתְפַּלְלוּ אֵלַיךָ דְרָךְ אֲרָצֶם** וגו' **וְהִבִּית אֲשֶׁר בְּנִיתִי לְשִׁמְךָ, וְשָׁמַעְתָּ הַשָּׁמַיִם מִכּוֹן שְׁבַתְךָ אֶת תְּפִלָּתָם**, ומקום המקדש נעשה אמצעי בין ישראל לאביהם שבשמים להעלות תפילותיהם כמין סולם ושער השמים^א, וגם בזמן החורבן הותיר לנו ה' מקדש מעט אלו בתי כנסיות^ב, מקום התאספות בני ישראל לעמוד בהם בתפילת רבים, ותהיה תפילתם נשמעת במרום בזכות קדושת המקום^ג.

תפילת הצדיקים אינה צריכה סיוע

ובאמת צדיקים אינם צריכים לממוצע להעלות תפילתם, אלא תפילתם חשובה כעתר המהפכת דין לרחמים^ד, והיא בוקעת רקיעים כחרב ועולה מעצמה השמימה, ולא תפילתם לבדה אלא גם תפילות ישראל יש להם טובה בהיותם כרוכים בתפילות הצדיקים להתעלות יחד עמם בלי מניעה, אמנם הצדיקים ברוב ענוותנותם אינם מונעים רגליהם מבית הכנסת, אלא משימים עצמם כפשוטי עם הזקוקים שתתקבל תפילתם בבית הכנסת, וכמו שאמרו חז"ל (ברכות ו:): **הקובע מקום מקום לתפילתו אומרים עליו 'אי עניו אי חסיד'**, וזו היא ענוותנותם שלמרות חסידותם אינם מונעים עצמם מבית הכנסת, כביכול גם הם זקוקים לקדושת בית הכנסת שתסייע לתפילתם להתעלות למעלה^ה.

א. ראה בספרי (פר' קרח פי' קיט): 'סולם מוצב ארצה' זה בית המקדש, 'וראשו מגיע השמימה' אלו הקרבנות קריבים שריחם עולה לשמים. **וברמב"ן** כתב (בראשית כח יז) 'זהו שער השמים' הוא בית המקדש שהוא שער לעלות משם התפלות והקרבנות לשמים.

ב. 'ואהי להם למקדש מעט' (יחזקאל יא טז), אמר רבי יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל (מגילה כט).

ג. אין תפלה של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת שנאמר (מלכים א' ח כח) 'לשמוע אל הרנה ואל התפלה' במקום רנה שם תהא תפלה (ברכות ו:).

ד. למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר, לומר לך מה עתר זה מהפך את התבואה בגורן נשמעת אלא בבית הכנסת שנאמר צדיקים מהפכת דעתו של הקדוש ברוך הוא ממדת אכזריות למדת רחמנות (סוכה יד).

ה. יערות דבש (ח"א דרוש ט).

נהר כ): ובהיות הצדיק גובר בקדושתו בזמנים ידועים אז יפקוד קדושתו בכל אלו המקומות שנתקדשו על ידו, כי כביכול יכול מציאות ניצוץ נשמתו שם, והוא בא לחדש אורו מדי זמן לזמן כנזכר.

ובזה יתבאר הנאמר כאן 'ציאת צדיק מן העיר עושה רושם' שגם לאחר יציאת הצדיק מן העולם נשאר רושם קדושתו בקביעות, נמצא שהוא נשאר תמיד בחיים גם בעולם הזה. וכל עבודתם ופעולתם קיימים לעולם, כי עיקר תולדותיהם הם מצוות ומעשים טובים, וכל הקדושה שפעלו בחייהם נשאר קבועה לעולמים, כי כל דבר קדושה יש לו קיום והוא מניח רושם בעולם, וגם הבאים אחריו זוכים להתקשר בקדושתו השורה במקום.

טובים מאורות שברא אלוקינו - הם הצדיקים

וזהו שנמשלו צדיקי הדורות למאורות המושלים בשמים ובארץ, כי לא זו בלבד בעודם בחיים בעולם הזה מאירים הם לארץ ולדרים עליה, אלא גם לאחר הסתלקותם לחיי העולם הבא הם מוסיפים להשפיע טובה לתחתונים, כמו שכתב **בתפארת שלמה** (הקדמה למועדים ד"ה צדקתם) על הכתוב (קהלת א ה) 'זרח השמש ובא השמש ואל מקומו שואף זורח הוא', וכמו השמש הזורח ביום ושוקע בלילה ולמחרתו חוזר לזרוח כיום אתמול, כמו כן גם הצדיק גם בשבתו בגן עדן לאחר הסתלקותו, עודנו משתוקק להזריח אור קדושתו אל מקומו בעולם הזה.

הרי כך היא דרכו של הקב"ה גם בשעה שמסלק ח"ו השגחתו מבני ישראל בעוונותיהם, עודנו מחזיר פניו כביכול לאחוריו ואינו מסיח דעתו מהם, כמו כן הצדיק הגם שלאחר פטירתו הוא מתעלה מעולם לעולם בהיכלות עליונים, עם כל זאת הוא מחזיר את ראשו לאחוריו, ונותן אל ליבו מאין באה לו מדרגתו בגן עדן רק על ידי עבודתו בעולם הזה, ולכן הוא מתעורר להוסיף ולהשפיע על תלמידיו למטה מקדושה של מעלה.

מידת החסד של הצדיקים נמשכת ביותר

ועיקר הסיוע מן הצדיקים שבדורות הקודמים הוא מכוחם של הנוהגים במידת החסד, כמו שמצינו בלשון המשנה (אבות פ"ה מ"ט, פ"א מ"ב) 'תלמידיו של אברהם אבינו', 'תלמידיו של אהרן', כי שורש עבודתם היה במידת החסד ולכן עודם מסייעים בידנו להתקרב גם לאחר פטירתם, וכל הצדיקים שהיו בבחינה זו של מידת החסד כוחם עודנו מסייע לבני ישראל, וזהו כוח מידת החסד שהיא מתפשטת ומתדבקת בכל הנוהג בחסד, ויכולים להיות תמיד כמו תלמידיהם ולקבל כוח וסיוע מהם לעבודת ה'.

תנאי לקיום כח הצדיקים - שאוחזים בהתעוררות שלהם

לכל זה נדרש הכנה מהאדם עצמו כדי שיאחז בכח הצדיקים שהשאירו כוחם לאחר פטירתם. וכך אמר **הרה"ק בעל בית היוצר ע"ה** (הקדמה) שזה הביאור בדברי רש"י ע"ה 'שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיווה הוא הדרה', 'עיר' מלשון התעוררות, ובזמן שהצדיק בעיר היינו שההתעוררות מן הצדיק עדיין נמשכת אף לאחר הסתלקותו, שעדיין זוכרים תורתו וצדקותיו ומתאווים לעשות כמעשהו, אז 'הוא הודה זיווה והדרה'. אך אם 'יצא משם' שההתעוררות של הצדיק יצא מלבם ואין מרגישים יותר ההתעוררות ממנו אזי 'פנה הודה פנה זיווה פנה הדרה'.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

שכר המענג את השבת

שכר עונג שבת לזכות לנחלת יעקב ע"ה בלי מיצרים והיה זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפנה ונגבה ונברכו בך כל משפחת האדמה ובזרעך (כח יד). מצות עונג שבת יקרה וחביבה היא מאוד, וכפי מה שמכבדים את השבת להתענג בה, כך זוכים שיתמלאו משאלותינו ברוחניות ובגשמיות, כמו שאמרו (שבת קיח). כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים, שנאמר (ישעיה נח יד) 'אז תתענג על ה' וגו' והאכלתיך נחלת יעקב אביך, ונחלת יעקב האמורה כאן היא נחלה בלי גבולות ומיצרים, כמו שנאמר ביעקב אבינו 'פרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה'.

דיבורי קדושה ביום השבת

מסיים הכתוב (ישעיה שם) כי פי ה' דיבר, וזו מתנת השבת שזוכים בה לפתיחת פי ה', כמו שכתוב שיום השבת מכוון כנגד הפה, וניתן בה הכוח לדבר דברי קדושה בבחינת תורה שבעל פה. וזהו הרמז בלשון הכתוב (ישעיה נח יג) 'אם תשיב משבת רגלך וגו' ממצוא חפצך ודבר דבר, ולא כתוב 'ומדבר דבר' לשון זהירות מדיבור לא ראוי, כמו שכתוב 'ממצוא חפצך', אלא כתוב 'ודבר דבר' לשון צווי לדבר דיבורים, כי על ידי פתיחת פי ה' בשבת ניתן בנו הכוח לדבר דיבורים קדושים.

שערי שמים פתח

אמירת 'ואני תפלתי' בתפלת מנחה

אין זה פי אם בית אלהים וזה שער השמים (כח יז). יש לפרש בדרך רמז שבא ללמדנו בדברי יעקב אבינו ע"ה לכוון לעת פתיחת שערי שמים. דהנה, נהגו ישראל קדושים לומר בתפילת המנחה של שבת קודש את הפסוק (תהלים סט יד) 'ואני תפלתי לך ה' עת רצון, אלקים ברב חסדך עניי באמת ישעך'. בטור (או"ח סי' רצב) מובא הטעם כפשוטו על פי המדרש שבפסוק הקודם (פסוק יג) כתוב 'שיחו בי ישיבי שער ונגינות שותי שער, ומזה דרשו שכך אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם,

אין מדת אומה זו כמדת שאר האומות, שאומות העולם כששותין ומשתכרין הם הולכין ופוחזין, ואנחנו בני ישראל אף על פי שאכלנו ושתינו אנחנו באים ומתפללים, 'ואני תפלתי לך ה' עת רצון וגו'.

הסתלקות הדינים במנחה של שבת

טעם נוסף לאמירתה מבואר בזוהר (תרומה קנו). ששעת המנחה בשבת הוא עת רצון ומתקבלות התפילות, כי בימות החול שעת המנחה הוא עת צרה והתעוררות דינים קשים, והואיל שבשבת קודש מתגלה בחינת הכתר העליון ומאיר האור העליון וחסד שורה בכל העולמות, ועל ידי זה נכפפים ונכנעים הדינים והגבורות, ממילא נתהפך השעה הזאת לעת רצון וקבלת התפילות, וכמו שנקראת השעה הזאת 'רעוא דרעוין', ולכן אנו אומרים 'ואני תפלתי לך ה' עת רצון וגו', להורות שזמן המנחה בשבת קודש הוא עת רצון ורחמים גמורים.

דבקות באבות הקדושים בשעת התפילה

תוספת מעלה באמירת פסוק זה בזמן רצון, כי בו נרמזו ג' האבות הקדושים, וזה מכלל ההכנה לתפילה להתקשר בכח האבות הקדושים אשר תקנו לנו את ג' התפילות, וביותר בעת רצון וקבלת התפילות הוא הזמן להזכיר כחם של האבות, וכמו שכתב בקדושת לוי (ליקוטים ד"ה ואני תפלתי) 'ואני תפלתי' רמז למידתו של אברהם אבינו, כי תפלה לשון התחברות מתוך אהבה, וזו היא מידתו של אברהם 'זרע אברהם אוהבי' (ישעיה מא ח), 'עת רצון' רמז ליצחק אבינו שמידתו הוא היראה, כי העובד מיראה דרכו לעמוד מרחוק ואין לו קירבה כי אם ב'עת רצון', באמת ישעך' זהו מדת יעקב שנאמר בו (מיכה ז כ) 'תתן אמת ליעקב'.

ברכת כהנים בזכות האבות

וכוחם של האבות מסייע לנו לזכות גם בברכת כהנים, ומטעם זה פותח הש"ץ תחילה 'ברכנו בברכה המשולשת', להזכיר זכות אבות שהם שלשה, לפי ששלוש ברכות חלות בזכותן. וכמו שכתב בבעל הטורים (במדבר ו כד-כו) 'ברכך'

מתקיים בידם כי הוא שב להיות רוחניות, וזהו שנרמז העושר בפסוק בדרך אגב, כי אין לעושר זה קיום אלא הוא נהפך גם ל'אורך ימים' הרומז שכר רוחני. ובמאור ושמש (וישלח) תירץ שהצדיקים אינם מקבלים עושר וכבוד כמשמעו, אלא הקב"ה משפיע להם בכל עת כפי הנצרך להם, כמו שמצינו אצל יעקב אבינו (ב"ר סו ג) 'ויתן ויחזור ויתן', שלא יינתן לו בבת אחת עשירות יותר מכדי צרכו, אלא בכל זמן יתן לו כפי הנצרך לו כי אין לו רצון בעשירות מרובה, וזהו שלא נזכר העושר בפירוש אלא רק בדרך רמז.

הלומד תורה אף שלא לשמה זוכה להיות שמח בחלקו ובמה שאמרו שהלומד תורה שלא לשמה זוכה לעושר וכבוד, יש להתבונן איך אפשר שתהיה הברכה בעשירות, הרי בעולם הזה אין אדם שמסתפק בעשירות שיש לו, כי אין אדם מת וחצי תאותו בידו, ומי שיש לו מנה רוצה מאתים, אלא פירוש הדבר הוא שעל ידי עסק התורה אף שלא לשמה, פועלת בו התורה שיהיה מסתפק במועט, וזו העשירות האמיתית שיהיה עשיר השמח בחלקו.

השמח בחלקו זוכה ללמוד תורה לשמה

ובזה אפשר לפרש דברי הגמרא (פסחים נ:): לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. שתחילה יעסוק בתורה אף שלא לשמה, ועל ידי זה יזכה לקנות מידת ההסתפקות במועט וישמח בחלקו, ואחרי שישמח בחלקו לא יהיה זקוק לשום דבר שאינו ברשותו, וכשלא יתאוה לדבר שאינו שלו יזכה ללמוד תורה לשם שמים בלי פניות זרות.

העוסק בתורה לשמה ברכתו ממהרת לבוא

ובאמת יש להתבונן מדוע בראש הפסוק הקדים את השכר תחילה, דהיינו 'אורך ימים' - בימינה, ואילו בסיפא נזכר השכר לבסוף 'בשמאלה' - עושר וכבוד, אלא הפירוש הוא ש'בימינה' הם העוסקים בתורה לשמה, ושכרם מקדים לבוא בלי עיכוב, ולכן נזכר השכר מיד בתחילה, אבל 'בשמאלה' הם העוסקים בתורה שלא לשמה, וברכתם אינה ממהרת לבוא ולכן נזכרת הברכה לבסוף, והם צריכים לסיוע מיוחד כדי לזכות לברכה הראויה להם.

בזכות אברהם שנאמר בו (בראשית כד א) 'זה' ברך את אברהם בכל' 'אר' כנגד יצחק שראה בעקידה ומת, והאיר הקב"ה את עיניו והחיהו, 'ישא' כנגד יעקב שנאמר בו (בראשית כט א) 'וישא יעקב רגליו', ועל ידי הדבקות באבות זוכים ל'ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם'.

לחם לאכול ובגד ללבוש - סוד העשירות

שכר לימוד התורה לשמה ושלא לשמה

וידר יעקב נדר לאמר, אם יהיה אלהים עמדי ושמרני בדרך הזה אשר אנכי הולך, ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש. ושבתי בשלום אל בית אבי והיה ה' לי לאלהים. והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך (כח כ-כב). בענין שכר לימוד התורה כתוב (משלי ג טז) 'אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד', ופירשו חז"ל (שבת סג). ש'בשמאלה' היינו הלומד תורה שלא לשמה, ושכרו שזוכה לעושר וכבוד, ו'בימינה' היינו הלומד התורה לשמה, ושכרו הוא שזוכה לאורך ימים, וכל שכן שיזכה גם לעושר וכבוד אף שלא כתוב בפירוש, כי אינו פחות מן הלומד שלא לשמה.

ואין לתמוה למה לא כתוב בפירוש שהלומד תורה לשמה זוכה גם לעושר וכבוד וגם לאורך ימים, כי באמת הלומד תורה לשמה אינו תאב לממון, וגם כשזוכה לעושר וכבוד אין העושר נשאר ברשותו והוא מחלק הכל לצדקה, ולכן לא נכתב בו העושר אלא בדרך רמז.

ועוד, שהצדיק עיקר החשיבות אצלו שזוכה לאורך ימים, כדי שיוכל להוסיף ולקיים בהם מצוות ומעשים טובים ולעשות נחת רוח לבורא, אבל העשירות טפילה היא אצלו, וכמו שביקש יעקב אבינו ע"ה 'ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש וגו'', והיה ה' לי לאלהים, כי כל תכלית בקשת הגשמיות היא כדי שיהיה לו לעזר בעבודת ה', ולכן אין הגשמיות נזכרת כי אם ברמז.

העשירות לצדיק אינה אלא דבר טפל

ובמאור עינים (ליקוטים מס' שבת ד"ה אמר רבא) תירץ, שהצדיקים עובדי ה' משיבים את הגשמיות אל הרוחניות, וכל שכר גשמי המגיע אליהם הם מהפכים אותו לרוחניות, ואין השפע הגשמי

מִזְלֵי יְקִירָיִךְ

פְּרָקֵי הַדְּרָכָה וְעֲבוּדַת ה' עַל סֵדֶר הַפְּרָשָׁה

וכל אות ותיבה מתקנת תיקון נכבד בשמים, וכמה יצטער כשיעלה בידו להבחין איך מתוך התיקון הגדול והחשוב שהתעורר בזכות מעשיו, יחסר ממנו השלמות כתוצאה מן הפגם היחיד שנמצא בעבודתו. ולפיכך יתחזק מאוד שכל תיבה וכל אות יהיו בשלמות הכוונה הראויה, כי אפילו אות אחת יש בה סודות נוראים ותיקון עולם שלם כמו שנרמז בפסוק 'אות היא לעולם', וכן אמר **הבעל שם טוב ע"ה** על הפסוק 'צוהר תעשה לתיבה' להאיר בכל תיבה של תורה ותפילה, שתהיה כל עבודתו עושה רושם ותיקון בעליונים.

מצוות במסירות נפש מעוררות כוחות נשגבים מלעילא

קיום המצוות מעורר העליונים להשפיע עליו שפע קודש

וְהִנֵּה מְלֹאכֵי אֱלֹהִים עֲלִים וְיִרְדִים בּוֹ (כח יב).
כתב האור החיים הקדוש שבשעה שמקיים האדם מצוות התורה הוא מעורר על נפשו שפע הארת קדושה, וזה ביאור הכתוב 'מלאכי אלהים עולים ויורדים בו', שעל ידי קיום המצוות מעלה האדם מלאכים וכוחות הקדושה מלמטה למעלה, ועל ידי התעוררות התחתונים מתעוררים העליונים להוסיף ולהשפיע קדושה כנגדם, ונשמתו מתגברת בקדושה נוראה משפע היורד אליה מן העליונים.

שתי נפשות באדם

דהנה כתב בשערי קדושה לרבנו חיים ויטאל ע"ה (ח"א שער א-ג) שהאדם יש בו שתי נפשות, טובה ורעה. עיקר הנפש שורשה בארבע יסודות רוחניים המכוונים כנגד ד' אותיות שם הוי"ה, והיא מתפשטת ברמ"ח איברים ושס"ה גידים, ומזונה מתרי"ג מצוות שכנגד איבריה וגידיה. וכנגד הנפש הקדושה נבראת גם נפש רעה כי 'זה לעומת זה עשה אלהים' (קהלת ז יד), ושורשה מד' יסודות רעים הכוללים ארבעה אבות נזיקין וארבעה מראות נגעים, והיא הנפש הרעה המתגברת להחטיא את האדם ולאבדו.

ובעוד שיש לאדם מלחמה עם יצרו והוא גובר עליו ומקיים המצוות כולן הוא הנקרא 'צדיק'. ומי שזוכה לטהר עצמו מכל מידה רעה, עד שטבעו משתוקק

המשך בעמוד הבא

עולים ויורדים - בכל איש מישראל

מעשי היהודי פועלים נפלאות בעליונים

וְיַחְלֹם וְהִנֵּה סֵלֶם מְצַב אֶרְצָה וְרֵאשׁוּ מְגִיעַ הַשְּׁמַיִמָּה וְהִנֵּה מְלֹאכֵי אֱלֹהִים עֲלִים וְיִרְדִים בּוֹ (כח יב).

מכאן יש לכל יהודי לקחת חיזוק גדול, לדעת ולהאמין שכל מעשיו ודיבוריו ומחשבותיו פועלים ומשפיעים בעליונים, וכל מילה שזוכים להגות בתורה ובתפילה הרי זה מחיה עולמות עליונים, ועבודת היהודי בפרט בתורה ובתפילה פועלת פעולות רבות ונשגבות, כמו שפירשו רבותינו בספרן של צדיקים על האמור בפרקי אבות (פ"ב מ"א) 'דע מה למעלה ממך', כלומר, דע והאמין שכל מה שיש למעלה בשמים, הכל 'ממך' מעבודתך וממעשיך, אם הם שלמים בכוונה נכונה ורעותא דליבא אזי הם פועלים במרומים ועושים נחת רוח לה' יתברך.

אפילו נקודה קטנה למטה גדולה היא למעלה

לפעמים אין ביכולת האדם להשיג עד כמה כל מעשה שלו משפיע ופועל במרומים, והוא טועה לחשוב מה אם יתרשל מעט ומי ירגיש בחסרון קל במעשיו, אולם צריך לדעת ולזכור שכל מעשה קל בעולם הזה חשוב לאין ערוך למעלה בשמים, וכמבואר הדבר בדרך משל, למלך שביקש משריו החכמים להכין לו מפה מסודרת של כל המדינות שהוא שולט עליהם כדי להכין להם מזון ומחיה לפרנסתם, וכאשר קיבל המפה התבונן והבחין שמדינה אחת חסרה שם ולא צוינה במקומה הראוי לה, הצייר התנצל באמרו מה בכך שנקודה קטנה חסרה מתוך מפה יפה ומסודרת כל כך. אבל המלך הנאמן הסביר לו שכל נקודה הנראית קטנה, אמנם כך היא על גבי המפה, אך בפועל מדובר במדינה שלמה הכוללת בתוכה בני אדם ובעלי חיים רבים מספור, והמבקש שתצליח מלכותו עליו לדאוג לכל אחד ואחד מאנשיו בלי שום חיסרון ומגרעת.

מעלת כל תיבה ואות של קדושה בשמים

הוא הדבר בנמשל, כשעוסק האדם בתורה ובתפילה, צריך ליתן ליבו שכל תיבה וכל אות יש להם חשיבות ומעלה בפני עצמם, וחלילה לא להתרשל ולא להפסיד אפילו אחת מהם, כי האדם הוא בבחינת 'סולם מוצב ארצה' אבל 'ראשו מגיע השמימה',

אל הטוב ואין גופו מושכו להחטיאו, זו מדרגה גבוהה עוד יותר והוא הנקרא חסיד.

התגברות הנשמה מכוח המצוות

הקב"ה מסייע לבני ישראל לבחור במצוות, כמו שכתוב (דברים ל יט) 'הַחַיִּים וְהַמֵּוֹת נִתְּתִי לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה וּבַחֲרָתָּ פַחַיִּים לְמַעַן תַּחֲיֶה, שהקב"ה בעצמו נותן לפני האדם את הבחירה בין טוב לרע, והקב"ה עומד על גבי האדם ונותן לו כוח לבחור בחיים.

ועל ידי שהאדם בוחר בטוב בקיום מצוות התורה מתעורר על נפשו שפע קודש, והוא הנרמז בדברי חז"ל (אבות פ"ד מ"א) 'העושה מצוה אחת קנה לו פרקליט אחד', כי כוח הקדושה המתעורר מכוח קיום המצוות עומד לו כפרקליט טוב לסייע בידו להוסיף אומץ בעבודת ה', והוא זוכה להוסיף ולקיים עוד מצוות כמו שאמרו חז"ל (שם פ"ד מ"ב) 'מצוה גוררת מצוה', והבא ליטהר מסייעים בידו.

הנשמה משתוקקת לשוב לשורשה בעליונים

נשמת ישראל חצובה מתחת כיסא הכבוד, והיא חלק אלוה-ממעל (ראשית חכמה שער האהבה פ"ב), והיא מורכבת בגוף הגשמי בעולם הזה, ולרוב רוחניות הנשמה היא מבקשת לשוב בכל זמן לשורשה, כמו שמובא במדרש תהלים (סב ט) שנשמת האדם מבקשת בכל שעה לצאת מגופה ולעלות למעלה, וכיון שרואה את הקב"ה שמלוא כל הארץ כבודו, היא נרתעת לאחוריה ונשארת בגופה.

ופירש האלשיך הקדוש (ויקרא כו) שדרך כל דבר להשתוקק לשוב למקורו, וכשהנשמה מתבוננת איך שהיא חלק מקדושתו העליונה והיא שוכנת בחומר העכור, הרי היא משתוקקת להיפרד מן הגוף ולהידבק בעליונים, אבל כשהיא נזכרת ביוצרה שעם היותו קדוש מכל קדושה הרי הוא שורה בעולם השפל התחתון, אזי גם הנשמה מתנחמת וחוזרת

לשרות בגוף האדם. וזהו שנאמר (שם פסוק יא) ונתתי משכני בתוכם', שהקב"ה ישרה שכינתו בתוכינו, ועל ידי זה לא תגעל נפשי אתכם', היינו שנפש האדם הרוחנית תתנחם בראותה השכינה בתחתונים, ועל ידי כן לא תגעל הנפש

מלהתקיים בגוף האדם.

הנשמה רוצה ליהנות בזכות מעשיה

והנה תכלית ירידת נשמות ישראל משורשם בעליונים לשכון בבתי חומר בעולם השפל והגשמי, כי אין הנשמה חפצה ליהנות ממתנת חנם וכל הנהנה מלחמו של חברו הוא בוש להסתכל בפני הנותן, ולכן מרוצה הנשמה לירד לעולם הגשמי ולסגל לעצמה במעשיה חלק ונחלה בעליונים, כדי שתהיה ראויה ליהנות מזיו השכינה בזכות מעשיה, ולא במתנת חנם.

ולפי דברינו אינו מובן מדוע משתוקקת הנשמה לשוב בכל עת להידבק בעליונים, הרי דוקא כאן בעולם הזה הוא המקום לזכות בכוח מעשיה לשכר המובטח לצדיקים לעתיד לבוא, ואילו תשוב למעלה קודם זמנה שוב תזדקק למתנת חנם אשר אינה חפצה בכך.

במסירות נפש זוכה לשכר בכוח מעשיו

אכן פירוש הדברים הוא, כי בהיות הנשמה מוכנה למסור עצמה להידבק בבוראה, הרי בעצם כך היא זוכה בכוח מעשיה וקונה חלקה בשלמות בעולם הבא, כי האדם מצד עצמו אינו ראוי לשכר על מעשיו מאחר והכל הוא בחסד הבורא עמנו, וכמו שכתוב (איוב מא ג) 'מִי הַקְּדִימָנִי וְאַשְׁלֵם', והרי אי אפשר לקיים שום מצוה בלי שיקדים ה' לתת לאדם הכלים לקיים בהם את מצוותיו, אבל המוסר את כל כוחותיו לה' בשלמות הרי הוא כביכול מקדים את הקב"ה ואינו צריך לעצמו מאומה, כי באמת מצד הדין נאמר בקיום המצוות (ויקרא יח ה) 'וחי בהם' ולא שימות בהם, והמוסר נפשו נכנס הוא עם הקב"ה לעובדו לפני משורת הדין, ומשום כך ראוי הוא מצד עצמו לנחול חלקו בעולם הבא, ואין בכך שום נהמא דכיסופא, כי הוא הקדים לעבוד את הקב"ה יותר מפי כוחותיו.

א. ובדין הוא שיטול שכרו בשלמות, ועל דרך שנאמר בפנחס בדין הוא שיטול שכרו' (במדב"ר כא א), אחר שמסר נפשו למען כלל ישראל (זרע ברכ ריש פנחס). וראה גם בשפת אמת (פינחס תרמ"א ד"ה במדרש): במדרש 'בדין הוא שיטול שכרו', הגם דכתיב 'מי הקדימני ואשלם', רק על ידי שמסר נפשו, ומסירות נפש הוא בכלל 'הקדימני'.

יצא לאור ע"י מכון אור לישירים
 © כל הזכויות שמורות
 אין להעתיק או לנשט ללא אישור
 מפורש בכתב ממכון אור לישירים
 עיצוב ועימוד: שוקי קנר